

5. Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai, terjeszkedése

Pátkai Dávid 2025A

Az iszlám kialakulása

Az iszlám vallás az Arab-félszigeten alakult ki. A térség sivatagos és félsivatagos területein nomád pásztorkodás folyt, az itt húzódó Tömjénút mentén pedig virágzó kereskedővárosok léteztek, mint pl. **Mekka**.

Mohamed is kereskedő volt, aki útjai során megismerkedett a zsidó és a keresztény vallással. Ezek hatással is voltak az iszlámra. Például zsidó hatás a Szulejmán (Salamon) név gyakori használata, például keresztény hatás hogy az iszlámokban Jézus is prófétának „számít”. Mohamed állítása szerint Gábel arkangyal jelent meg neki, és az ő felszólítására (kinyilatkoztatás) kezdte el hirdetni az **iszlámot**, ami szó szerint az Allah akaratának való alávetést jelenti. Az új vallás hívei a muzulmánok. A vérségi-törzsi kötelékek helyett vallási közösség létesült, a hívők egyenlőségén alapuló társadalom jött létre.

A mekkai kereskedők fenyegetése miatt Mohamed **Medinába** menekült **622**-ben. Ez az esemény a **hidzsra**, ami egyúttal muzulmán időszámítás kezdete is. Később egy kb. tízezer fős sereg élén visszatért Mekkába, és a mekkai kereskedőkkel kötött megállapodás után (ilyen kompromisszum a Kába-kő tiszteletének a régi törzsi vallásból való áttemelése az új vallásba) 632-ben bekövetkezett haláláig egyesítette Arábiát. Az **iszlám** tehát **elősegítette az arab térség egységesülését**, megteremtette a hódítások ideológiáját (a hit védelme). Tehát ez az új eszmei-vallási keret elősegítette a későbbi terjeszkedést, a birodalmi keretek kialakítását.

Az arab hódítás

Néhány évtizeden belül az arabok uralma alá került az egész Közel-Kelet, Észak-Afrika; sor került Konstantinápoly (többszöri és sikertelen) ostromára és az Ibériai félsziget meghódítására is, keleten pedig az Indus folyón is túljutottak az arab hódítók. Ezzel alakult ki az **Arab Birodalom**. A hódítás a muszlimok számára a **dzsihad** (azaz szent háború) része. A terjeszkedésnek csak az erős birodalmak (Bizánc, vagy a 732. évi **poitiers-i csatában** Martell Károly majordomus vezetésével a Frank Királyság) voltak képesek véget vetni. Az arabok megszerezték a távolsági kereskedelem feletti ellenőrzést is. Az **arabok türelmesek voltak más kultúrákkal szemben**, a meghódított területek lakosságát nem kötelezték az iszlám hitre való áttérésre, adófizetés fejében megtűrték a zsidó és keresztény vallás híveit. Az „igazhitűek” nem fizettek fejadót (**harádzs**), így a birodalomnak gazdasági okokból nem volt érdemes szorgalmaznia a térítést. Ezt a gyakorlatot követte később az Oszmán Birodalom is.

Az iszlám tanításai

Az iszlám **szigorúan egyistenhívő** vallás, elveti a kereszténység által képviselt szentháromságtant is (a **tavhid**, azaz isteni egység alapfogalma az iszlámnak). Istent, azaz arabul **Allahot** a világ teremtőjének és urának tartja, aki az idők végén ítéletet tart az emberek felett.

Az iszlámokban alapvető a **próféták** szerepe mint Isten akaratának közvetítői. Több, a Bibliában szereplő próféta az iszlámokban is komoly szerepet játszik. Jézust nagy prófétaként tisztelik, azonban tagadják, hogy Isten fia lenne vagy hogy meghalt volna a kereszten (Allah „magához emelte”), és korántsem központi figura. A legfontosabb személy **Mohamed**, a „**próféták pecsétje**”, azaz az utolsó próféta, aki a kinyilatkoztatást kapta, amit írott formában halála után jegyeztek le hivatalosan. Ez a **Korán**, az iszlám szent könyve.

Az iszlám vallás öt legfontosabb tanítása (**az öt pillér**):

1. Hitvallás: Allah az egyetlen Isten, és Mohamed az ő prófétája.
2. Kötelező naponta ötször Mekka felé fordulva imádkozni. Előtte rituálisan meg kell mosdani.
3. Alamizsnát kell adni a szegényeknek.
4. Ramadán havi böjt napkeltétől lenyugtáig.
5. Amennyiben teheti, a hívőnek életében legalább egyszer el kell zárándokolnia Mekkába.

Az iszlám vallás különböző életviteli szabályokat ír elő, pl. tiltja a disznóhús és az alkohol fogyasztását. Az istentisztelet helye a **mecset**, amely mellett általában **minaret**(ek) helyezkednek el. Az iszlám világban nincs külön egyházi és világi hatalom. A muszlim világ vezetője a **kalifa**. Ő Mohamed utóda, egyszerre vallási és politikai vezető. Ő minden föld tulajdonosa (**földtulajdon-monopólium**), amelyeket nem örökíthető szolgálati birtokok formájában oszt ki, ezért az iszlám világban nem alakulhatott ki a **feudalizmus**. A szolgálati birtokok rendszere biztosította a központi hatalom erejét. A vallási (egyházi) és a világi jog sem különül el, mint Európában, ez a **saria**, ami megváltoztathatatlan, minthogy a kinyilatkoztatott valláson alapul. Az iszlámokban nem jött létre erős papság, mint a kereszténységben. Az arab kultúrát az arab számok használata, az alkímia, ókori szerzők (pl. Arisztotelész) olvasása (így átmentése) jellemezte.